

Írta: Gyirkis Ágnes

A sérült gyermekek bölcsődei ellátásáról

A bölcsődében sérült gyermekekkel 1984 előtt – egy-egy esettől eltekintve – nem találkozhattunk. A jelentkező igény kielégítésére adott lehetőséget az ez időtájt kialakult helyzet: a születésszám csökkenés és a népessépolitikai intézkedések hatásaként a meglévő bölcsődei férőhelyek iránti igény mérséklődött. A szakemberek a gondozási szolgáltatások bővítését javasolták, a sérült gyermekek fogadását az intézményeknél.

Sérült gyermekek rehabilitációs céllal történő felvételét egy 1985-ös egészségügyi miniszteri rendeletmódosítás tette lehetővé, melynek értelmében az anya továbbra is GYES-en maradhatott akkor is, ha gyermekét bölcsődébe adta.

A bölcsődei gondozás és a gondozásba épített korai fejlesztés módszerét 1986-1989-ig egy hároméves program keretében dolgozták ki. A programban hét város egy-egy bölcsődéje vett részt Debrecenben, Dunaújvárosban, Szolnokon, Vácon, Veszprémben, Szombathelyen és Budapesten (BOMI). A kísérletet a Bölcsődék Országos Módszertani Intézete fogta össze, együttműködve a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola szakembereivel.

Az 1987-ben kiadott módszertani ajánlás még óvatosan fogalmaz a felvételt illetően, ami a tapasztalat hiányára vezethető vissza. A bölcsődei gondozók képzése és gyakorlata addig az egészséges gyermekek gondozására-nevelésére épült, ezért hangsúlyozta az ajánlás a gondozónők megfelelő felkészítésének jelentőségét és a szakemberek közötti konzultáció fontosságát.

Az 1991-es Bölcsődei Szakmai Kollégium irányelve a speciális gondoskodást igénylő gyermekek bölcsődei ellátásáról már megengedőbb. Így szól: „Megfelelő tárgyi és személyi feltételek esetén bölcsődei felvételt nyerhetnek mindazok a gyermekek, akik veleszületett vagy szerzett károsodás következtében valamilyen fogyatékosságban szenvednek, vagy fejlődésükben, oly mértékben visszamaradottak, hogy emiatt speciális bánásmódot, fejlődésükhöz több figyelmet igényelnek, és nem veszélyeztetik sem maguk, sem társaik testi épségét.”

SEGÍTŐ SZAKEMBEREK 1992-ben				
szakképzés	gyógypedagógus	pedagógus	pszichológus	orvos
szakemberek száma	16	5	15	9

1986. és 1993. között folyamatosan emelkedett az ellátást igénylők köre. 1993-ban és 94-ben egy számszerű csökkenés következett be, mivel folyamatosan szűntek meg a bölcsődei férőhelyek. A gazdasági megszorítás és az állami támogatás hiánya miatt sok helyen nem tudták biztosítani a sérült gyermekek gondozásának-nevelésének feltételeit. Az 1996-ban a BOMI által közreadott adatokból kitűnik, hogy a korábban hat bölcsődében

megkezdett tevékenység gyakorlatilag országossá bővült, bár a területi elosztás nagyon változóan alakult.

Ma már az ország területén egyre több bölcsődében együtt nevelkedhetnek a sérült gyermekek az egészségesekkel.

Ott, ahol a korai fejlesztés feltételei megvannak, egy gyermekcsoportban egy vagy két sérült gyermek helyezhető el optimális integráció esetén. Az eredményes integrációban a csoport valamennyi tagja számára biztosított a színvonalas gondozás, a személyre szóló figyelem, a szabad játék ideje, és mód van a sérült gyermekkel való egyéni fejlesztő foglalkozásra is.

SEGÍTŐ SZAKEMBEREK 1996-ban					
szakképesítés	gyógy- pedagógus	peda- gógus	pszicho- lógus	orvos	diete- tikus
főállású	11	6	1	14	4
részállású	29	6	16	48	-

Részleges integráció a gondozási egységen belül történik, az egyik szobában az ép, a másik szobában a sérült gyermekek elhelyezésével. A gyakorlat az, hogy a nap nagy részét együtt tölti a két csoport, csak a napirend egy-egy részében különülnek el. A sérült gyermekcsoport tagjai szervezett egyéni és csoportos fejlesztésben részesülnek, ugyanúgy, mint a speciális csoportban.

A speciális csoportot, mint harmadik lehetőséget a bölcsőde egy gondozási egységként alakítják ki. A teljes csoport sérült gyermekekből áll, a csoportlétszám kisebb, mint egy normál bölcsődei csoportban. Egy gondozónő három gyermek gondozását, fejlesztését végzi.

A bölcsődei felvétel a Tanulási Képességeket Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság javaslata alapján történik. Alapkövetelmény a tárgyi feltételek (helyiség, bútorok, játékok, fejlesztő eszközök) mellett a személyi feltételek biztosítása, az önként vállalkozó és a feladatra felkészített, szakképzett gondozónők és korai fejlesztésben jártas szakember. A csoport összetételének megfelelő szakember-ellátottság – főállásban vagy részidőben – elengedhetetlen feltétele a sérült gyermeket fogadó bölcsődék működésének.

A fogyatékkal élő gyermekek bölcsődei gondozásának elvi alapja a gondozás-nevelés napi gyakorlatába épített fejlesztés lehetőségeinek kihasználása. Fontosságában megegyezik az egyénre szabott korai gyógypedagógiai beavatkozással, kölcsönösen kiegészítik és elősegítik egymást. Ez a munka szoros együttműködést feltételez a gondozónő és a gyógypedagógus között, a kompetencia határok tiszteletben tartásával.

Sérült gyermek bölcsődei gondozásánál is követendő elv a szülővel történő beszoktatás. A megelőző évek gyakran nagyon szoros szülő-gyermek együttlétben telnek. A fokozatos elválás mindkettőjük számára fontos, akkor is, ha a sérült gyermek részéről nem mindig jelennek meg a környezet számára láthatóan az ép gyermek bölcsődébe szoktatásakor már ismert reakciók.

A felvétel próbaidőre szól, ennek időtartama a szükséglet szerint alakul 1 hónaptól akár több hónapig. Eltelte után a gyermekkel közvetlenül foglalkozó szakemberek dönthetnek a

felvételtől vagy elutasításról. Ha elutasítják a gyermek további gondozását, akkor a szülő tájékoztatást kap az elhelyezés más lehetőségeiről. Sérült gyermek felvétele előtt fontos az egészséges csoportba járó gyermekekkel, a szülőkkel, a gondozónőkkel és a bölcsődei személyzettel beszélni, a felmerülő kérdéseket, esetleges problémákat megtárgyalni.

Az elfogadó, szeretetteljes gondozónő-gyermek kapcsolat a feltétele a sérült gyermekek gondozásának. Ennek biztosítása érdekében egy-egy gyermekkel mindig ugyanaz a gondozónő foglalkozik. Ha a bölcsődén belül más csoportba helyezésről döntöttek a szülők és a szakemberek – pl.: speciális csoportból ép gyermekcsoportba –, az átszoktatás a „saját” gondozónő együttműködésével történik.

A bölcsődei szolgáltatás részidőben is igénybe vehető. A napirend a gondozási műveletek egyszerűsége és rendszeres ismétlődése folytán, az esetenként csak szituációt értő gyermekek számára is biztosítja a könnyebb tájékozódást. Az egyéni és csoportos foglalkozások úgy illeszkednek a napirendbe, hogy megfelelő idő jusson a játékra, pihenésre, levegőzésre, étkezésre.

A foglalkozások anyagának összeállítása a gondozónő véleményének figyelembevételével a segítő szakember feladata. A fejlődést rendszeresen írásban rögzítik a gyermekekkel közvetlenül foglalkozó szakemberek.

Az alapellátáson túl sok bölcsőde tovább bővítette szolgáltatásainak körét. Így többek között játszócsoportot, játék- és eszközkölcsonzést, szülőcsoport beszélgetést vehetnek igénybe a sérült gyermeket nevelő családok a bölcsődei szolgáltatáson kívül vagy amellelt.

A GYERMEKEK KORA A BÖLCSŐDÉBE KERÜLÉSKOR							
év	0-1	1-2	2-3	3-4	4-5	5-6	Összesen
gyermekek száma	8	53	126	75	13	4	279
%	2,8	19,0	45,0	26,8	4,7	1,4	100,0